

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

An actus contra tertium præceptum Decalogi veniales possint admitti? ubi
incidenter de oratorijs privatis, ac horum clausulis, missis, operibus
servilibus, ac jejunijs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

de circumstantia à num. 633. ad 639. Plura sunt contra virtutem Religionis circa auditionem, aut celebrationem missæ, recitationem Horarum Canonicarum, de quibus infra.

De materia levitate circa primum, & secundum præceptum Decalogi remissive.

729. **C**ontra præceptum primum sunt superstitiones, de quibus n. 718. Contra secundum sunt primo blasphemix: de his sufficiunt dicta n. 616. 267, & à n. 272. ad 274.

Secundò, sunt perjurya in juramento, & Sacrilegia contra votum in quibus utrum dabilis sit materia venialis patet sufficienter à num. 718. usque ad numerum præsentem.

An actus contra tertium præceptum Decalogi veniales possint admitti? ubi incidenter de oratorijs privatis, ac horum clausulis, missis, operibus servilibus ac jejunijs.

730. **A**D hoc præceptum revocantur auditio, & celebratio missæ, abstinentia à servilibus operibus, jejunia festis prævia, de quibus pauca delibanda sunt.

Quæres primo, an in auditione præcepta missæ detur parvitas materiæ, & quænam illa. Respondeo dari indubitate, quænam autem censenda sit levis, regula melior dari vix potest præter assignatam n. 726.

Ex hac colligo in sequentibus actionibus, aut omissionibus culpam esse levem contra præceptum Missæ, voluntarie distrahi, aut confabulari modico tempore, si quis veniat ad Epistolam, aut saltem ad Evangelium, secus si hoc omitat usque ad initium offertorii Sporer p. 1. *Decal. tract. 1. c. 5. num. 30. §. 2. in ferijs.* cum Navar. & Soarez: non de sunt ampliantes ad omissionem etiam Evangelij, quos probabiliter sentire fatentur citati, Bonacin, Sporer, Laym. *lib. 4. tract. 7. c. 3. nu. 3.* ita scribens: duriusculum videri, si hominem, qui circa offertorium ad missam accessit, peccati mortalis damnemus, quod reliqua neglexerit secluso contemptu, quando, quæ principalia sunt in missa, attente audivit.

Qui se vestiens audiret missam ad eam attendens satisfactorum præcepto, non tamen liberandum à veniali tradit Mendo in *Epitome Opinion. V. Missa num. 1.* ubi ut certum addit non satisfieri ab eo, qui omittit unam ex tribus partibus Sacrificij, nempe oblationis, consecrationis, aut consumptionis: deinde num. 3. cum Card. Lugo, & alijs liberat à parte audiendæ missæ illum, qui nequit adesse saltem ab Evangelio dans rationem, quod ex intentione legislatoris sit præcepta integra Missa, quam si audire non potest, deobligatur à parte, huic opinioni utique contrariatur cit. Laym.

Utrum consecratio sit materia parva. proinde hanc negligens, dummodo partes reliquas audiat, impleat præceptum, atque leviter solum peccet, duplex est opinio apud Rosmer de *Actib. Hum an.*

fol. mihi 97. affirmans, & negans, ipse iudicat utramque probabilem, quia inquit est sub lite positum, utrum essentia sacrificij consistat in consecratione, aut communionem, subscriberem, & ego, si probabile sit consecrationem non esse essentialem, quod valde dubito. Interim patet non certum, ut putabat Mendo illum non satisfacere, qui omittit unam ex tribus partibus.

Voluntarie distractum in partibus principalibus missæ, cū iudicet cit. Rosmer satisfactorum præcepto, re vera enim adest reverenter sacrificio non minus, quam Sacerdos voluntariè distractus consecrans validè consecrat, unde videtur concedere sic distractum non fore reum, nisi culpæ levis, quod non approbo, sicut probabilior opinio reprobatur recitantem Horas Canonicas cum voluntaria distractione per totum, aut in parte notabili non contrahere reatum mortalem.

Video tamen discrimen, quod præceptum Missæ poscat solum moralem præsentiam, quæ stare videtur cum mente distracta, secus devota oratio.

Demum admitto, quod ommissio ultimæ partis Missæ à communionem exclusivè non excedat levitatem cit. Sporer; secus per notabilem Missæ partem oculos distrahens, Mendo *nn. 1.*

731. Quares secundo, an in missæ celebratione sit condenda materiæ parvitas, & in quibus? plurima sunt quæ hæc quæstio complectitur. Primo, quoties Sacerdos quis in anno celebrare debeat. Secundo an possit licitè celebrare tribus ultimis diebus Hebdomadæ majoris.

Tertio, quodnam tempus, aut locus Missæ. Quarto, an sine ministro.

Respond. ad quæstionem generalem affirmativam esse certam, uti patebit ad quæsitæ ejusdem particularia.

Respondeo ad primum, non Parochus ter, aut quater celebrans quovis anni tempore excusatur à peccato gravi Lugo. Vasq. Mendo *V. Missa num. 9.* ubi nunquam celebrantem damnat peccati mortalis, quia suum munus in re gravi non implet; à tanto reatu, dummodo in Paschate more Laicorum communicet illum liberant apud Amic. *trakt. 7. D. 33. num. 287.* Alens. Bonavent. Palat. Cajet. *in 3. p. quæst. 82. a. 10. qui tamen Comment. in impressione Rom. expunctus est jussu Pij V.* Horum opinio juxta S. Th. *cit. art.* est irrationabilis, & efficaciter reprobatur ex Trid. *Sess. 22. c. 1. dicente, quod Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præceperit per hæc verba: hoc facite in meam commemorationem.* Est ergo divinum præceptum aliquando Sacrificandi.

Respondeo ad secundum negative die Parasceves citra lethale ob universalem consuetudinem, quæ videtur habere vim legis, cum fideles non obligentur audire missam, esto sit dies festus. *Congr. Rituum 1622. 9. Febr.* ut cum nulla extet prohibitio pro feria quinta, fas est dicere privatas missas, quas etiam posse legi die Sabbati est longe verior opinio contra Vasq. falso supponentem, quod Missa, quæ nunc per anticipationem dicitur ante meridiem, olim dicebatur post mediam noctem, constat enim ex ordine Romano scripto tempore Caroli Magni, quod
die

die Sabbato post solis occasum apparente primâ stellâ legabatur.

732. Respondeo ad tertium, quoad Tempus juxta morem Ecclesiæ possunt dici missæ ab aurora usque ad meridiem, secus ante, aut post secluso privilegio (quale habent Religiosi pro hora una ante auroram) aut legitimâ consuetudine, vi cujus teste Mendo *Verb. Missæ n. 13.* in Ecclesijs plurium locorum celebratur una hora post, imò etiam serius in Curia Madritensi. Ibidem non culpatur, qui missam finit sub initium auroræ, quæ diversis anni partibus est proximior, aut remotior ab ortu solis, sic Mense Junio præcedit binis horis, & quadrante. Mense autem Martio horâ unâ cum quadrante. Unde Mense Junio Missâ dici potest horâ secundâ, siquidem tunc sol oritur horâ quartâ. Proinde Religiosis erit licitum legere horâ primâ post mediam noctem, nam vi Privilegij possunt unâ hora ante auroram celebrare. Certe probabile est non esse culpam saltem gravem. Missam finire ante primam, pomeridianam nam apud P. Rosmer *cit. fol. mibi 99. vers. an vero &c.* non improbantem diversimode sentiunt Doctores: qui dam volunt posse celebrari post meridiem à tertia horæ parte, alij mediâ primâ, alij tribus quadrantibus, Laym. indulget die Festo itineranti impedito Lectionem Missæ unâ horâ post meridiem, approbat etiam Mendo. Religiosi ex Privilegijs possunt celebrare usque ad tertiam pomeridianam. Adde ex cit. Mendo Episcopum ex justa causa posse dispensare, ut Missâ inchoetur post meridiem. Ne quis moriatur absque viatico, potest missa legi post mediam noctem cit. Rosmer, Lug. *de Euch. D. 20. S. 1. num. 26.* Laym.

733. Respondeo secundo ad tertium, quo ad locum missæ hanc licite sine mortali legi non posse, nisi in Ecclesia consecrata aut benedicta, aut saltem ab Episcopo deputata, aut in oratorio privato similiter autoritate Episcopi pro celebratione destinato, & habeatur Breve Apostolicum concedens licentiam celebrandi in eo, non solet autem concedi nisi pro die Missæ unica, nec hæc pro Festis solennioribus quales sunt dies Natalis Domini, Epiphaniæ, dies prima Paschatis & Pentecostes, Apost. Petri & Pauli, Annuntiata, & Assumptæ Virg. & SS. Omnium.

Oratoria Religiosorum intra eorum domos, aut in villis non sunt privata, uti nec oratoria erecta in carceribus, ac Xenodochijs pro incarceratis, ac infirmis Mendo *num. 19.* & ideo possunt etiam alij Sacerdotes in ijs celebrare citra approbationem Ordinarij, Mendo *Verb. Oratorium num. 2. ex Pontificum privilegij*: è contra exprimit *num. 6.* peccare mortiferè celebrantem in oratorio privato post unam in eo celebratam Missam, participareque culpam, qui eum ad celebrandum inducit, nisi absque fraude dominus non interfuit primæ, tunc enim potest dici secundâ, ut ipse eam audiat ex Quintanad. *tract. 7. sing. 32. num. 6. Gobat.*

Et juxta praxim, pergunt Mendo, si in ea domo moriatur quis nobilis, potest Episcopus dare licentiam ad corpus præsens celebrandi in eo plures missas, ac erigendi plura altaria ad plures celebrandas Missas.

734. Habens pro oratorio privilegium non tenetur eo uti, si non potest domo

domo exire, nisi aliquis gratis velit in eo celebrare. Mendo *num.* 6. ex Gobat *Theolog. Experim. tr.* 3. n. 255.

Et si in brevi inserta sit hæc clausula: *Missam posse celebrari in tua, & familia tue presentia*, si Dominus absit potest celebrari coram familia, nam particula *Et*, hic, ut alibi sæpe non copulative, sed disjunctive sumitur, Mendo *num.* 14. ex Dian. *p.* 9. *tr.* 1. *Resol.* 2. Pal. Gobat, si dictæ clausulæ sit adjectum: & *hospitum*, advenæ, aut se invitantes, ut audiant sacrum, cum suis famulis satisfaciunt præcepto Ecclesiæ de Missa audienda: at si breve restringat ad eum solum, cui conceditur, ac famulum unum ibi pro necessarijs assistentem, reliqui etiam filij non satisfaciunt ibi audiendo Missam, Mendo *nu.* 15. ex Tamb. *de Sacrif. Lib.* 1. *c.* 4. *num.* 33. Gobat.

Oratorium debet esse tribus muris cinctum, ad ingressum sufficit tapete tegi, Episcopus aut ejus Vicarius potest delegare cuivis, ut visitet, & approbet decentiam Oratorij, non potest in eo dari Campana, nec ad id ingressus publicus, Mendo *num.* 10.

Clausula hæc: *si in eadem domo non sit alia licentia celebrandi*, non impedit tibi concessam, quando ob domus amplitudinem pars, quam inhabitas, censetur moraliter domus distincta ab ea, quam Dominus diversus inhabitat, uterque enim potest habere oratorium, Mendo *n.* 16.

735. Quæres tertio an Rubricæ Missalis patiantur materiæ parvitatem in cæremonijs, aliisque præcedentibus, comitantibus, & consequentibus riti-

bus tum realibus, tum vocalibus, in addendo, aut omittendo.

Respondeo primò generaliter cum Fagundez *Lib.* 3. *Decal. in præcepto* 3. *num.* 3. *juncto num.* 32. Regula Missalis alias esse præceptivas, & alias directivas: præceptivæ sub mortali obligantes sunt illæ, quæ continent essentiam, aut quasi essentiam sacrificij, aut ritum magna significationis, uti est oblatio, immixcere vino modicum aquæ, fractio Hostiæ consecratæ, ac hujus particulæ in Calicem immixtio, Panis Azymus in Ecclesia latina, isque triticeus (unde non conficitur Eucharistia in pane ex parte majore non triticeo, nec in vino corrupto, secus in eo, quod incipit aclescere, aut in musto, usus tamen ejus est lethalis. S. Th. 3. *p.* 9. 82. *Art.* 4. *ad* 2. apud Mendo *verb. Missa num.* 10.) ac moraliter præsens, nempe intra aram & quidem supra benedictum corporale cum Calice collocatus (benedictio ejus, ac supra illud Hostiæ consecrandæ collocatio est graviter præcepta, uti, & pyxidibus continentis formas consecrandas, discooperitio tempore oblationis, & consecrationis, etsi non discooperita non invalidat consecrationem) hinc, qui ex oblivione pyxidem cum Hostijs consecrandis non posuit supra corporale, etsi antecederet intenderit consecrare, eas non consecrat, quia virtualis intentio se non extendit ad illas, nam ad illas virtualis intentio se non extendit, ad quas se non extendit præterita intentio formalis, sed hæc se non extendit ad easdem, quia intentio formalis fuit intentio consecrandi non solum valide, sed etiam licite, sed licite non possunt consecrari positæ

extra corporale, ergo si per errorem loco vini fuit infusa aqua, debet repeti consecratio Calicis infuso vino, & modicâ aquâ, nisi aliquid aquæ remanserit in Calice; repetitio hæc præmissâ mentali oblatione Calicis fiat incipiendo à verbis: *simili modo &c.* Sacerdos non se inclinet, sed stet in eodem situ tenens Calicem in manu dextera supra corporale, ac pronuntiatâ formâ consecrationis mox sumat species consecratas, Calicem purificet &c. An etiam sit repetenda consecratio novæ Hostiæ, Rubrica ex doctrinâ S. Thomæ affirmat, quam sequitur Mendo obligans, negat Scotus, cujus opinio est verior, ac in praxi commodior, unde Rubrica quoad hoc est de consilio, quam approbat etiam pars adversa ob vitandum scandalum.

736. Pleraque aliæ Rubricæ non sunt præcepta, atque non stringunt graviter, si una, alterave non observetur ut si omittantur orationes dicendæ, dum Sacerdos se lavat, aut vestit, aut ab Altari recedit, secus si nullam Rubricam observaret, sic enim mutaret ritum Ecclesiæ in re gravi, consequenter graviter delinqueret, quemadmodum etiam omittere notabilem partem missæ ut Evangelium, vel Epistolam Mendo *num. 28.* in Canone verbalis ritus strictius obligat, quam extra Canonem, & ideo ommissio ut sit mortalis, minor quantitas sufficit pro materia gravi, ut si negligatur contextus integrum, ac novum sensum faciens: nihilominus etiam hic conceditur materiæ parvitas, ut ommissio unius, alteriusve sancti, aut si, dum est speciale Communicantes, aut infra actionem, dicatur ordinarium.

R. P. Karch, Diss.

Item est materia levis ommissio commemorationis alicujus sancti, formandæ Crucis, genuflexionis, inclinationis, tunctionis pectoris, Gloria, Credo, In forma Consecrationis ommissionem voluntariam vocis *enim* damnat gravis peccati Mendo *num. 12.* quod mihi difficile creditu, unde Tamb. *de Missa Sacrif. lib. 2. c. 5. §. 2.* Non agnoscit nisi veniale, approbatus à Sporer *p. 1. Decal. tr. 1. c. 5. n. 24.*

737. Sine sacris vestibus citra delictum grave non potest celebrari propter viaticum dandum ægro, minùs ut populus satisfaciât Missæ præcepto, quia nec divinum præceptum obligat ad primum, minus humanum de audienda Missâ nisi legitime possit confici Sacramentum Mendo *n. 14.*

Ex sacris vestibus aliæ sunt principales, seu majores, nempe Alba, Stola, & Casula, Manipulus, Amictus & Cingulum sunt minores: sine ullis ad vitam servandam posse dici Missam, nisi cedat in contemptam Religionis asserui *n. 318.* præter ibi citatos tenet Mendo *n. 14.*

Celebrare sine Cingulo benedictio etiam citra necessitatem est materia levis, Sylvest, & alij contra Filliuc. Vasq. qui à fortiori asserunt sub gravi culpa non posse celebrari sine Manipulo, aut Stola, quorum sententiæ est standum quoad Stolam (secus quoad Manipulum P. Sennyci *in Exam. Ordinandorum p. 4. c. 3. num. 479.* seclusâ necessitate, hæc vero urgente, ut si die Festo aliqua ex his vestibus non daretur, multi excusant, nec Lugo audeat id facientem condemnare apud Rosmer cit. *fol. mibi 102.* quo casu recte monet posse Manipulo uti pro Stola,

Zzz

la,

la, aut e contra, sicut, & Stola pro Cingulo; si est fractum, utatur fragmento, si unum non sufficit, connectat, ita Gobat *Theolog. Experim. tr. 3. num. 354.* Testans se in Ecclesia seculari non semel usum tali, quia probabiliter non amittit benedictionem ex Sa *Verb. Missa n. 12.* Rubrica de colore Paramentorum, prescribens nunc hunc nunc alium est pure directiva.

Celebrare Cruce in Altari est materia levis, & ideo à culpa sufficienter excusat sola devotio celebrandi. Caret peccato celebrare cum una Candela etiam Fevecea, aut cum oleo in defectu duorum Luminarium ex cera.

Absque ministro esse illicitam celebrationem putat Mendo *num. 25.* melius tradit licere Dian, *p. 2. tr. 14. Resol. 43.* in casu necessitatis, ut ne careat sacro die Festo &c. Ministri enim necessitas est potius de consuetudine, quam de expresso jure.

Missâ post consecrationem non potest interrumpi, nisi esset inopinatè providendus in mortis periculo, tunc enim actu celebrans in defectu alterius Ministri potest ad eum excurrere, ac Sacramentis supremis munire omisso in Extr. Unct. Orationibus & solitis precibus, si confessio ultra mediam horam protrahatur, est absolvendus, etsi nondum sit integre confessus cum monitione, ut Missâ finitâ denuo vocet Confessarium ad reliqua peccata confitenda Mendo *num. 22.* ex Dian, *p. 5. tr. 5. Resol. 70.*

738. Missâ pro certis Religiosis approbatâ nequeunt dici ab alijs etiam in ipsorum Ecclesijs, Soarez *p. 3. to. 3. D. 65. S. 2.* ne quidem à Capellano Mo-

nialium, Congr. Rit. 20. Novembr. 1628. apud Mendo *n. 11.*

Non est materia levis accipere plurimas Missas stipendiatas, quibus nequit satisfieri ante longum tempus, nisi dans stipendium sciat Sacerdotem prius oneratum pluribus, quia cedit in grave dantis præjudicium, Mend. *n. 12.*

Sacerdos pluribus liberaliter promittens Missas probabiliter satisfacit unica pro omnibus Mend. *num. 32.* ex Dian. Dicastill.

Hæc opinio præsertim est admittenda ab jis, qui negant posse liberalem promissionem obligare graviter, nisi promittens intendat se obligare ex Justitia.

Religiosus solo titulo gratitudinis, & benevolentie obstrictus celebrare pro benefactoribus, aut fundatoribus, potest Missam applicare danti stipendium, quia non accipit duplex stipendium pro Missâ eadem, cit. Mendo. Judico tamen à Religioso Societatis id praticari non posse, postquam nobis prohibitum, ne Missam Magno Gregorio sacra die 12. Martij dici solitam in gratiarum actionem possimus deinceps applicare ad intentionem P. Generalis pro ea septimana. In Altari Privilegiato pro liberandis animabus, quando eo die incidit Festum duplex de præcepto, Missâ lecta de tempore suffragatur ex declaratione Clementis IX. & X. prohibentium dici tunc Requiem.

Capellanus vi foundationis obligatus celebrare in certa Ecclesia, aut Altari non satisfacit, nisi adimpleat mentem expressam juxta plures Declarat. Card. (bis tamen, aut ter per annum alibi legendo deficit in re parva Mendo *num. 9.*) minus

nus satisfacit per Missam alibi lectam, si teneatur legere in privilegiato.

Beneficiatus oneratus Missâ quotidianâ vi fundationis omittas in ægritudine non durante ultra Mensem non tenetur supplere per alium, secus si Missâ non sit quotidiana, cit. Mendo.

Capitali percunte pro missis cessat obligatio eas dicendi, Mendo *num. 15.* quia fundator non intendit, nec potuit obligare, demum in Canone missæ, ac collectis ex Declaratione Card. nominari non potest Prælatus aut Abbas etsi in tali territorio habeat jurisdictionem quasi Episcopalem in populum, aliàs, nisi declaratio obstaret, deberet nominari, quintanad. apud Mendo *n. 8.*

739. Quæres quartò, an detur parvitas materiæ in operibus servilibus die Festo vetitis, servilibus inquam, quæ sunt universa opera Ruralia, ac Mæchanica, opera enim artium liberalium sunt licita, quibus probabiliter accensentur pingere, Tamb. *Lib. 4. Decal. c. 3. §. 1. num. 8.* contra communem extendens ad Matronas, ac Puellas pingentes in tela opere phrygio, & suadens ut fiant talia in usum pauperis Ecclesiæ, item Typographicos Characteres ordinare Laym. *Lib. 4. tr. 7. c. 7.* ampliatis ex consuetudine ad venationem, aucupium, piscationem sine magno tumultu, & labore.

Observandum hîc, quod teste Abb. *inc. 1. de Festis n. 1.* in Europa dies, intra quam debet esse feriatio à laboribus incipiat à prima media nocte Dominici, aut Festi, & duret ad dimidiam noctem alterius diei, olim autem fuit moris feriari à primis vesperis usque ad vespas

secundas Dominici aut Festi *C. omnes de ferijs:* unde ubi defacto mos hic viget ex obligatione, ibi ad adventum alterius vespere est licitum laborare, cum Festum non excedat 24. horas.

Respondeo nunc ad questionem affirmative, sic communis opinio contra aliquos non damnat, nisi venialis laborantem unâ horâ serviliter secluso scandalo, Soarez *to. 2. de Relig. lib. 2. de Festis c. 31.* Laym. cit. imò etiam labor non excedens duas horas non est gravis materia, Filliuc. *tr. 26. c. 11. q. 1.* Tamb. *§. 2. num. 1.* contra Pal. *tr. 9. D. unic. p. 3. num. 4.* Alij extendunt ad tres horas, aut quatuor, quos merito reprobatur Sporer *in 3. præcept. Decal. c. 4. n. 38.* qui *tr. 1. Proœmiali c. 5. num. 24.* merito permittit pauperibus præsertim ancillis, ut una, alterave hora refarciant vestes: & Mechanicis, Sartoribus, Sutoribus &c. ex quadam consuetudine die Festo citra laborem magnum præparantibus materiam pro diebus secuturis, ac barbitonsoribus unum alterumve tondentibus præsertim Rusticos,

740. Quæres ultimo, an præceptum pridie Festorum jejunandi sit capax levitatis materiæ: & quæ quantitas censenda levis contra hoc præceptum. Respondeo affirmative ad primum, ita omnes. Circa secundum est difficultas, maxime an in esu carnis sit admittenda parvitas. Est autem prius determinanda quantitas vespertinæ collationis, quam communis opinio definit parte quartâ cœnæ solidæ, quam quis ordinariè spectatâ suâ personâ, ætate, complexione, & occupatione consuevit sumere ad na-

euram sufficientiam, quæ quantitas si ascendat ad duas libras, licet sumi possunt octo uncia à quovis etiam eorum, quorum fames octo uncijs omnino extinguitur, Sporer *num. 30. §. 3. in jejunio*. Attendi debet quantitas et si cibi sint humidi, secus ad eam, quam haberent siccati, Mendo *in statera ex communi Dissert. 8. q. 1. & in Epitome opin. verb. jejunium n. 3. Laym. lib. 4. tr. 7. c. 1. num. 9.* qui vult collationem debere constare ex fructibus, aut herbis, aut parvo pisciculo, secus ut tota constet piscibus, aliàs si non ad qualitatem, sed ad quantitatem attenderetur, possent sumi octo uncia ex ovis, quod improbabile esse arbitratur.

Unde *num. 8.* inquit etiam consuetudo est, ut parum panis bis cocti sumatur, quia ova, quibus hic panis conficitur, in parva quantitate parum immutant cibum, non tamen potest bis coctus panis sumi in ea quantitate, in qua unum aut duo ova immisceantur, nam cibi quantitas immutatur.

Verum cum ipse fateatur collationem esse consuetudine introductam, ubi consuetudo non attendit ad qualitatem, ibi utique non qualitas, sed quantitas consideranda est, certo germani sine scrupulo sumunt etiam solidum piscem: unde Sporer *p. 1. tr. Proœm. c. 5. n. 3. §. 3.* pronuntiat sumi posse mediam libram in qualibet qualitate ciborum esurialium.

Respondeo nunc ad 2. *quæst. ult.* quantitatem duarum unciarum non esse lethalem contra jejunium Ecclesiasticum, Mendo *num. 4.* cit. Sporer addens indubie fore reum culpæ lethalis sumentem quantitatem serotinæ collationis, aut hu-

jus dimidium circiter, sive simul, sive successive sumatur, quia notabiliter laedit finem jejuniij, secus sumptio duarum unciarum,

An etiam in esu carniùm duæ uncia censeantur materia parva contra præceptum negativum abstinendi à carnibus. De hoc cit. Sporer existimat à nullo id admitti, fatetur tamen aliquam etiam hic concedendam parvitatem, esseque nimis scrupulosos qui assignant tantam, quanta sufficit coquo ad gustandum cibum, aut dapifero Principum. Majorem permittunt Ministris ægrorum, non solum ad prægustandum, sed etiam ad excitandum eorum appetitum; demum absolvit à noxa lethali, ex mera curiositate, aut gulositate dimidium aviculæ, aut quid simile devorantem, et si præceptum, cui opponitur sit negativum, nam etiam est negativum & quidem naturale de non furando, & tamen admittit materiæ parvitatem. Verum non desunt apud Rosmer *de Aëlib. Human. folio mibi 89.* excusantes à mortali comedentes duas carnis uncias, quibus subscribit Mendo loco cit. ubi postquam dixisset juxta certo probabilem opinionem duas uncias esse parvam quantitatem, ac contra aliquos has duas uncias non debere esse carniùm, ita subdit contra istos, sed exinde probabilius est parvitatem materiæ restringendam amplius fore: nam si duplex uncia carniùm non est parvitas materiæ ad violandum graviter præceptum abstinendi à carnibus, nec duplex uncia alterius cibi erit parvitas materiæ ad violandum præceptum abstinendi à cibo ita ille. Ergo cum juxta illum sit certo probabile duas uncias esurialium ciborum esse materiam levem.

levem, legitime sequitur juxta eundem etiam duas carnis uncias esse parvam materiam.

Citra lethale potest collatio sumi tempore prandij, & pranderi in nocte, imò caret omni culpa hæc inversio ex causa, quia non est mutatio substantiæ, sed modi Mendo *num. 7.* Hanc tamen inversionem negat posse fieri in Vigilia Natalis Domini, quia consuetudo permittit illâ nocte serotinam collationem pinguiorem octo uncijs, quæ consuetudo cum sit introducta ob festi solennitatem, quæ incipit à vespere, non ad prandium, hujus tempore non potest illa die sumi.

Plures parvitates materiæ successivè sumptæ coalescunt in unum, unde parvitas illa, quæ prioribus addita conficit materiam gravem, transit in hanc, Mendo *Verb. Jejunium. num. 9.* cum alijs.

Datur etiam materiæ parvitas in anticipatione prandij, circa quam apud Dian. *p. 1. tract. 9. Resol. 7.* Authores variant: quidam reputant pro parva materia, si unâ horâ ante meridiem pranderetur: alij mediam, unde hi cum Religiosi ex privilegio possint anticipare per horam, concedunt hos licite prævenire horâ cum dimidia, at probabilius alij in anticipatione prandij non agnoscunt materiæ gravitatem, est enim mutatio solum accidentalis, aliàs non potuisset toties mutari in Ecclesia tempus prandendi: & ideo ex causa aliqua anticipans nec leviter peccat, ut si sit itinandum, aut hospes dimittendus, aut à meridiè

concio dicenda.

* *

De secunda tabulæ præcepti quarti, quinti, & sexti parvitate materiæ.

741. **C**onvenit inter omnes in his tribus præceptis dari parvitatem, in quibus autem actionibus ea sit reperibilis, non patitur opus præsens, ne nimium excrescat. Potissimum difficultas circa eam est in sexto præcepto de delectatione venerea, in qua neganda est parvitas materiæ per 719.

De parvitate materiæ septimi præcepti Decalogi.

Indubitate istud præceptum patitur levitatem. Controversia est non parum intricata circa quantitatem, quantum non attingit gravitatem sufficientem pro furto mortali. Decidi non potest absolute, nisi prius resolvatur quæstio, utrum quantitas pro furto mortali sit absoluta, proinde sufficiens ad mortale cuicumque etiam opulentissimo Principi, aut Regi Sublata, vel vero sit respectiva ad conditiones personarum, & facultatum.

Opinio prima, negat ullam posse statui regulam universalem de necessaria quantitate ad mortale, quia ex innumeris circumstantijs, iisque variabilibus pendet gravitas, & parvitas, nam ubi est abundantia rerum, minoris emuntur, majoris vero, ubi est raritas: in pecunia est major, aut minor aestimatio, prout est ejus copia, & penuria: inde est, quod in loco pecunioso res uno floreno empta in loco, ubi est rara, quandoque comparetur paucis grossis. Plus ad mortale